

Nr 40

Utlåtande i anledning av motioner om ett naturreservat vid Kullaberg.

I de likalydande vid 1969 års riksdag väckta motionerna I: 849 av herr *Pettersson, Arne, m. fl.*, och II: 958 av herr *Henningsson m. fl.* har hemställts att riksdagen beslutar att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning dels av möjligheterna för en sammanläggning av det av AB Kullabergs Natur förvaltade området och angränsande naturreservat till ett gemensamt naturreservat, dels av frågan om allmänhetens rätt att befara vägarna inom området.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionerna från statens naturvårdsverk, länsstyrelsen i Malmöhus län, Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott, AB Kullabergs Natur och Brunnby kommun. Se bilaga till detta utlåtande.

Utskottet. I föreliggande motioner hemställs om utredning dels rörande möjligheterna att sammanlägga ett av AB Kullabergs Natur förvaltad område vid Kullen i nordvästra Skåne med ett i öster angränsande naturreservat till ett gemensamt naturreservat, dels av frågan om allmänhetens rätt att befara vägarna inom området. Båda områdena är attraktiva utflyktsmål för allmänheten, dock är det förstnämnda området med sin utsiktspunkt vid Kullens fyr det mest frekventerade. Vid passage till eller genom detta område uttages avgift under den period på sommaren och vid vissa helger då tillströmningen av besökande är särskilt stor. AB Kullabergs Natur tillgodoräknar sig ingen vinst på avgifterna utan de används för skötsel och underhåll av området och anläggningarna där. Till det i öster belägna naturreservatet äger allmänheten tillträde utan avgift.

Utskottet, som vill erinra om att frågan om allmänhetens rätt att beträda det av AB Kullabergs Natur förvaltade området inom västra delen av Kullaberg behandlades av föregående års riksdag (JoU 1968: 35), finner i likhet med motionärerna vissa skäl tala för att ifrågavarande område i någon form anknyts till det genom länsstyrelsens resolution år 1965 bildade naturreservatet öster om sagda område. Såsom framgår av de över motionerna inhämtade remissyttrandena har förhandlingar i syfte att avsätta även den västra delen av Kullaberg som naturreservat upptagits mellan länsstyrelsen och representanter för AB Kullabergs Natur. Enligt vad länsstyrelsen anfört har man sedan enighet uppnåtts om själva reservatbildningen igångsatt en de-

taljplanering som skall ligga till grund för den framtida skötseln och vården av det avsedda reservatet. Utskottet utgår från att därvid frågan om allmänhetens rätt att fritt beträda området upptages till behandling och att vid utfärdandet av reservatföreskrifter även de i motionerna i övrigt aktualiserade spörsmålen ägnas uppmärksamhet.

Under hänvisning till det anförda finner utskottet nu föreliggande motioner ej påkalla någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Utskottet hemställer alltså

att riksdagen lämnar motionerna I: 849 och II: 958 utan åtgärd.

Stockholm den 27 november 1969

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit

från första kammaren: herrar Mossberger (s), Lage Sedberg (s)*, Hedström (s), Skårman (fp), Hermansson (cp)*, Magnusson (s), Augustsson (s), fru Hultell (m), herrar Skagerlund (fp) och Ingvar Andersson (m);

från andra kammaren: herrar Hansson i Skegrie (cp), Persson i Skänninge (s), Eliasson i Moholm (m), Lundmark (s), Trana (s)*, Eskilsson i Likenäs (s), Jonasson (cp), Nilsson i Lönsboda (fp), fru Sundström (s) och herr Nygren (s)*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Yttranden över motionerna I:849 och II:958**Statens naturvårdsverk (16.4.1969)**

Naturvårdsverket hänvisar till och återopar vad som anförts i tidigare yttranden av dåvarande statens naturvårdsnämnd över motioner väckta i riksdagen 1965 (ABU 49) och 1966 (JoU 1, p. 136:o) berörande samma förhållanden. Naturvårdsnämnden avstyrkte därvid ett förslag om att göra tillträde till Kullaberg avgiftsfritt. Därutöver anför naturvårdsverket följande.

I motionerna anges AB Kullabergs Naturs inkomster genom avgifter vara 200 000—250 000 kr. per år. Denna summa verifieras i bolagets remissvar till Riksdagens jordbruksutskott, vilket verket fått taga del av. I denna skrivelse (bil. V) uppges inkomsterna för år 1967 vara 225 980 kr. och utgifterna för vakthållning och för områdets skötsel och vård vara 227 415 kr. Den senare siffran avseende skötsel av ett område med en areal av mindre än 300 ha bör ställas i relation till naturvårdsverkets reservationsanslag: Naturvård: Kostnader för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt, som under budgetåret 1968/69 uppgår till 2,3 milj. kr. Dessa medel skall förslå till vård och tillsyn av landets nationalparker och samtliga naturreservat med en sammanlagd yta på ca 660 000 ha (varav ca 45 000 ha naturreservat).

Det område på Kullaberg, som förvaltas på ett så föredömligt sätt av AB Kullabergs Natur äger mycket stora naturvärden, vilket bl. a. gör området värdefullt för vetenskaplig forskning. Samtidigt är området ett av landets mest attraktiva turistmål och besöks årligen av hundratusentals människor.

Att därvid tillgodose såväl de naturvetenskapliga som de sociala intresena kräver stora kostnader. Med nuvarande resurser kan inte naturvårdsverket, ifall området i fråga skulle överföras till statlig förvaltning, utöva vare sig tillsyn eller vård i samma utsträckning som bolaget, såvida icke verket får möjlighet att på samma sätt som bolaget finansiera verksamheten eller att anslaget »Naturvård: Kostnader för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt» förstärks.

Verket vill vidare upplysa om att det för närvarande pågår förhandlingar mellan länsstyrelsen och AB Kullabergs Natur beträffande möjligheterna att avsätta området i fråga som naturreservat, bl. a. i avsikt att kunna meddela föreskrifter gällande allmänheten.

Länsstyrelsen i Malmöhus län (21.4.1969) hänvisar till sina yttranden i samband med tidigare riksdagsbehandling av frågor rörande Kullaberg. Länsstyrelsen, som därvid avstyrkt avgiftsfrihet vid tillträde till Kullaberg, anför nu vidare följande.

Under åren 1966 och 1967 har en allsidigt upplagd naturvårdsinventering utförts av den till länsstyrelsen knutna naturvårdsintendenten. Syftet med inventeringen är att översiktligt söka klarlägga, vilka områden i länet som har sådana kulturella, vetenskapliga, sociala och landskapsbildmässiga naturvårdsvärden att de bör undantagas från exploatering eller att exploatering inom dessa bör kontrolleras och regleras på visst sätt. Resultatet av inventeringen har redovisats i en naturvårdsplan. Vad som är av intresse i detta sammanhang är vad planen innehåller beträffande Kullaberg.

I beskrivningen av de områden som befunnits värdefulla ur naturvårdsynpunkt återfinnes följande uttalande beträffande Kullabergs västra del:

»Denna halvö, som saknar sin motsvarighet i landet, utgör det förnämsta naturvårdsområdet i länet och har stort riksintresse ur naturvårdsynpunkt. De vetenskapliga, sociala och landskapsestetiska värdena är var för sig av sådan omfattning att de i hög grad motiverar att området avsåttes som nationalpark eller naturreservat. Områdets, liksom hela Kullabergs, vetenskapliga värden är sällsynt väl kända och dokumenterade genom att det blivit ett av de mera eftertraktade biologiska och geovetenskapliga forskningsfälten i landet. Även om västra delen av Kullaberg är på visst sätt säkerställt och på ett utomordentligt sätt vårdat genom AB Kullabergs natur så finner undertecknad det lämpligt, att området under fortsatt vård och förvaltning av markägaren avsåttes som naturreservat enligt 7 § naturvårdslagen. Härigenom skulle området under samma institut i naturvårdslagen knytas samman med det värdefullaste naturreservatet som vi hittills har i länet dvs. östra delen av Kullaberg.»

Det är länsstyrelsens avsikt att efter hand upptaga till behandling de olika förslag som framlagts i naturvårdsplanen. Så har också redan skett beträffande Kullaberg. Ett första sammanträde har nämligen ägt rum i Lund med representanter för AB Kullabergs Natur och Kungl. Fysiografiska Sällskapet. Man ansåg det därvid lämpligt att länsstyrelsen i samråd med Zoologiska institutionen i Lund verkställer en detaljplanering som skall ligga till grund för den framtida skötseln och vården av det avsedda reservatet.

Om själva reservatsbildningen var man vid sammanträdet alltså helt överens och länsstyrelsens slutliga beslut i ärendet kan väntas föreligga senast under förhösten detta år.

Fysiografiska sällskapet i Lund har i yttrande till länsstyrelsen bl. a. lämnat följande upplysningar.

Kungl. Fysiografiska Sällskapet är den största aktieägaren i AB Kullabergs Natur. Sällskapet utövar ledningen av bolagets verksamhet dels genom att ledamöter av Sällskapet ingår i bolagets styrelse, dels genom att Sällskapet har en kommission benämnd Kommissionen Kullabergs Natur. I denna ingår vetenskapsmän, som är experter inom olika områden av naturskydd och naturvård. Härigenom garanteras, att naturvård och naturskydd kontinuerligt bevakas på ett allsidigt sätt liksom att allmänhetens berättigade intressen tillgodoses utan något som helst vinstintresse för bolaget.

Skånes naturskyddsförening har i remissyttrande till länsstyrelsen bl. a. anfört följande.

Föreningen har som sin uppgift att kämpa för bevarandet av värdefulla naturmiljöer till fromma för kulturell och social naturvård. Genom AB

Kullabergs Natur, ägt av det helt ideella Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund, har ett av de mest betydelsefulla områdena i västra Skåne kunnat bevaras. Att besökare avkräves — såsom motionärerna framhåller — 75 öre per person för tillgång till välsköta badplatser, parkeringsplatser, toaletter, tvättrum m. m. förefaller Föreningen skäligt.

Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott (31.3.1969)

Förvaltningsutskottet tillstyrker bifall till motionärernas krav om utredning och hänvisar i övrigt till ett år 1966 avgivet yttrande där förvaltningsutskottet tillstyrkt ett förslag som avsåg att bereda allmänheten avgiftsfritt tillträde till Kullaberg (JoU 1966: 1, p. 136:o).

AB Kullabergs Natur (24.3.1969) anför.

Till belysande av de rättsliga förhållanden, som förefunnits och nu finnes mellan Kungl. Maj:t och Kronan samt ägarna av bolagets område, må följande anföras.

Köpekontraktet av den 31 oktober 1842 gav Kungl. Maj:t och Kronan äganderätt till ett område, vilket avsåndrades från hemmanet Kullagård nr 1. Området, som enligt fastighetsboken har en areal å 7 901 kvadratmeter, betecknas numera Kullagård 1⁴ i Brunnby socken. Å fastigheten är bl. a. nuvarande fyren belägen. Kontraktet innehöll bestämmelser om »rättighet derjemte till farbar väg öfver nämnda hemmans egor till och från berörde Båk» samt om »en tomtlega af 8 Rd samma mynt».

Bolaget hävdar, att rättigheten till farbar väg endast innefattar den personal, som är nödvändig för fyrens betjäning och de transporter, som föranledes av driften vid fyren. Motionärerna tycks i detta fallet likställa Kungl. Maj:t och Kronan med hela svenska folket, vilket är en orimlighet. Även om kontraktet mycket välvilligt skulle kunna tolkas på sätt motionärerna förmenar, har utvecklingen efter kontraktets tillblivelse varit sådan, att nämnda rättighet i dagens läge måste anses ha den restriktiva innebörd, som bolaget hävdar.

Mångfald av omständigheter styrker denna bolagets tolkning.

I samband med bolagets övertagande av området har tydligen förekommit diskussioner mellan Kungl. Lotsverket och bolaget angående nyttjanderätt till ett större område. Detta ledde till en uppmätning och värdering, varom bifogade protokoll den 10 oktober 1917 och 5 juli 1918 samt karta vittnar (*Bil. 1 och 2*)¹. Detta föranledde Kungl. Maj:t att i beslut den 11 mars 1921 befullmäktiga Kungl. Lotsverket teckna kontrakt med bolaget angående ett område å 11,9625 hektar av Kullagård nr 1 för en årlig arrendesumma å 1 000 kr. Detta innebär knappt ett öre per kvadratmeter. Arrendet är fortfarande gällande.

Kungl. Maj:t och Kronan betalar årligen 1 012 kr., varav 1 000 kr. enligt ovannämnda arrendekontrakt den 18 mars 1921 samt 12 kr. i tomtlega. Detta senare måste hänsyfta på bestämmelsen om 8 Riksdaler Banco enligt 1842 års köpekontrakt. Enligt av bolaget inhämtade uppgifter motsvarar 8 Rd cirka åtta (8) kronor i dagens penningvärde, icke som motionärerna angivit 1 012 kr.

Kungl. Maj:t och Kronan har alltså icke — som motionärerna låter påskina — på något sätt bidragit till underhåll av den omstridda vägen utan tvärtom mot en ringa ersättning under årens lopp haft andra betydande förmaner från bolaget än farbar väg.

¹ Här ej intagna.

Frågan om bolagets rätt att avstänga vägen har till yttermera visso varit föremål för rättslig prövning vid ett flertal tillfällen. I början av 1920-talet, antagligen år 1922, sanktionerade Kungl. Maj:t bolagets rätt, sedan begäran om fri passage begärts hos länsstyrelsen och via överklagande förts till hovrätten och Kungl. Maj:t. I mitten av 1930-talet väcktes ånyo frågan och avgjordes av Kungl. Maj:t genom resolution den 10 februari 1939 till bolagets förmån. I dom den 28 oktober 1963 av Luggude häradsrätt fastställdes att tillträde till bolagets inhägnade område ej fick ske utan att avgift erlades. Kungl. hovrätten över Skåne och Blekinge följde samma princip i dom den 14 maj 1964. Kungl. Maj:t i Högsta domstolen fastställde i dom nr B 27 den 21 december 1964 hovrättens dom.

Sett mot bakgrunden av mellan staten och bolaget gällande kontrakt finner bolaget det upprörande, att motionärerna förvanskar fakta i saken.

Motionärerna hävdar, att vakhållningskostnaderna inte står i rimlig proportion till inträdesavgifternas storlek, trots att en del av motionärerna vid personligt besök å bolagets område fått informationer om den verksamhet, som bedrivs av bolaget eller i varje fall haft möjlighet därtill. För att belysa denna fråga har bolaget med ledning av verksamhetsberättelsen för år 1967 gjort följande sammanställning (*Bil. 3*). Det är självklart, att denna uppställning inte exakt kan belysa förhållandet. Bolaget har bland utgifterna medtagit sådana, som kunna anses gagna den besökande och betalande allmänheten. Bland annat har underhåll och förbättringar av bolagets fastigheter helt undantagits. Uppställningen visar, att inträdesavgifterna kommit den besökande allmänheten till godo, vilket länge varit bolagets angelägna mål. Tyvärr är i skrivande stund verksamhetsberättelsen för år 1968 icke färdig. Det kan dock här nämnas, att bolagets skogsbestånd utsatts för tvenne orkanliknande stormar, vilka ställde till stor förödelse. Bolaget kände sig förpliktat att omgående i mån av möjlighet bota skadorna. Detta medförde å skogens konto en förlust å mer än 60 000 kr.

Motionärerna gör vidare en jämförelse mellan bolagets område och det sydost därom liggande naturreservatet. Det må här framhållas att tillkomsten av detta senare i inte ringa grad beror på insatser av ledamöter i bolagets styrelse. Orsaken härtill har varit att det redan för ett flertal år sedan slod klart att viss kanalisering av det stora antalet besökare inom Kullabergsområdet borde eftersträvas. Vid toppbeläggning invaderas bolagets område av över 1 000 bilar per dag med motsvarande antal besökare. Påfrestningarna blir stora inte bara på de nyttigheter av skilda slag som bolaget utan särskild kostnad tillhandahåller utan också på attraktiva avsnitt av naturen. Övervakning och hjälp krävs för att inte för vårt folk väsentliga naturvärden skall gå förlorade.

Skilnaderna mellan bolagets område och den fridlysta arealen är betydande. Medan skötseln av det förra helt är underordnad den sociala och vetenskapliga naturvårdens krav, skall det senare — såsom framgår av bilaga 1 till motionen — drivas ekonomiskt med hänsyn till skogs- och jordbruk samt annan markanvändning. I motsats till vad som gäller för bolagets område är vägarna avstängda för trafik utom de infarter som leder till parkeringsplatserna. Härigenom är det naturskyddade området ett strövområde i ordets egentliga mening, och inte såsom det av bolaget skötta området ett turistcentrum.

Bolaget lägger sålunda inga som helst ekonomiska vinstintressen på skötseln av sitt område. Rättesnöret för bolagets handlande är att i den sociala naturvårdens tjänst göra området tillgängligt under förhållanden,

som är så fördelaktiga som möjligt ur hygienisk och allmänmänsklig synpunkt. Den mycket stora tillströmningen till området i förening med avsaknaden av klagomål från besökare torde visa att bolaget är framgångsrikt i dessa sina strävanden.

Under längre tid av året upptages ingen som helst avgift. Området begagnas även vintertid av allmänheten som promenadområde och utnyttjas därvid också för vintersport.

På initiativ av länsstyrelsen i Malmöhus län har frågan om naturreservatsbildning å bolagets område upptagits till utredning och diskussion. Ett första sammanträde i ärendet har hållits d. 21/3 1969 med representanter för länsstyrelsen och två vetenskapsmän utsedda av bolaget, resp. Kungl. Fysiografiska Sällskapet.

Bil. 3

Aktiebolaget Kullabergs Natur.
Tablå över inkomster och utgifter i samband med inträdesavgifter för
år 1967.

Inkomster:	Utgifter:	
Inträdesavgifter 225 980: 75	Vakhållning	42 949: 52
	Vägarnas underhåll	36 265: 12
	Underhåll och reparationer samt arbetskostnader för ren- hållning, gångstigar, badbryg- gor, badbassäng och övriga all- männyttiga anläggningar	39 615: 75
	Kronhjortarna	1 516: 50
	Skogen efter försåld skog	6 303: 43
	Kostnader för:	
	Kamrer, trycksaker, porto, te- lefon m. m.	51 661: 29
	Biljettkostnader	1 197: 77
	Turistkartor	2 596: 56
	Turistundersökning	2 095: 35
	Kostnader för:	
	Arbetsgivareavgifter, skatter, revision och kostnadsräntor ..	43 213: 88
225 980: 75		227 415: 17

Skillnad ./.. Kr. 1 434: 42

Brunnby kommun (24.3.1969)

Kommunalfullmäktige i Brunnby kommun avstyrker bifall till motionerna och åberopar därvid bl. a. ett av kommunen år 1965 till allmänna beredningsutskottet avgivet yttrande i ämnet (ABU 49).